Temmuz 2017 Cilt:25 No:4 Kastamonu Eğitim Dergisi 1549-1560

Üniversite Öğrencilerinin Facebook Bağımlılığının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi: Kastamonu Üniversitesi Örneği

Investigating the Effects of Several Variables on University Students' Facebook Addiction: Kastamonu University Example

Abdulkadir KARACI
Kastamonu Üniversitesi, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi

Zeynep PİRİ
Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Makale Geliş Tarihi: 30.06.2016 ***Yayına Kabul Tarihi: 03.03.2017***

Özet

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin Facebook bağımlılığı farklı değişkenler açısından incelenmiştir. Çalışma gurubunu Kastamonu Üniversitesinde Bilgisayar Mühendisliği, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği (BÖTE), Okul Öncesi Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği ve Türkçe Öğretmenliği bölümlerinde eğitimlerini sürdüren toplam 217 öğrenci oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında Facebook Bağımlılık Ölçeği (FBÖ) kullanılmıştır. Çalışmada elde edilen veriler normal dağılım gösterdiği için analizlerde bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü ANOVA parametrik istatistikleri kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre öğrencilerin genel eğilimi Facebook bağımlısı olmama yönündedir. Ancak ölçekten elde edilen puanlar öğrencilere göre ayrı, ayrı incelendiğinde öğrencilerin %79.72'si Facebook bağımlısı değil iken; %4.15 kadarlık kısmı Facebook bağımlısıdır. Risk grubunda olan öğrencilerin oranı ise %16.13'dür. F2, F3, F5, F6 faktörlerine göre ve ölçeğin tümünde cinsiyetle Facebook bağımlılığı arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Ortalama puanlara bakıldığında erkeklerin Facebook bağımlılık düzeyinin kızlara göre daha fazla olduğu söylenebilir. Kız ve erkeklerin bağımlılık oranları ise şu şekildedir: Erkeklerin %8.22'si bağımlı iken kızların sadece %2.08'i bağımlıdır. Bağımlı olmayan erkeklerin oranı %71.23 iken kızlarda bu oran %84.03'dir. Ayrıca erkeklerin %20.55'i risk grubunda iken kızların %13.89'u risk grubundadır. Öğrencilerin okuduğu bölüm ve Facebook bağımlılığı arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Facebook kullanım sıklığıyla Facebook bağımlığı arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Facebook'u daha sık kullananların bağımlılık düzeyi daha yüksektir.

Anahtar Kelimeler: *Facebook, Facebook bağımlılığı, Facebook bağımlılık ölçeği*

Abstract

This study examines university students' Facebook addiction in terms of several variables. The sample consists of 217 students from the departments of Computer Engineering, Computer Education and Instructional Technologies, Pre-School Education, Primary School Education and Turkish Education at Kastamonu University. The Facebook Addiction Scale (FAS) was

employed for data collection. As the data was normally distributed, independent samples t-test and one-way ANOVA parametric statistics for analysis. Results show that university students do not show a tendency to be Facebook addicts in general. However, examining scores received from the FAS for individual students reveal that while 79.72% of the students are not addicted to Facebook, 4.15% of them are Facebook addicts. 16.13% of the students are also in the risk group. F2, F3, F5 and F6 factors and overall scores show that there is a statistically significant difference between genders' Facebook addiction. Average scores show that the levels of male students' Facebook addiction are higher than the levels of female students' Facebook addiction. While 8.22% of the males are Facebook addicts, the number decreases to 2.08% for females. While 71.23% of the males are not addicted to Facebook, 84.03% of the females are not Facebook addicts. Males and females are 20.55% and 13.89% at risk of Facebook addiction, respectively. The higher frequency of Facebook usage also predicts higher possibility of Facebook addiction. A significant difference was not found between the students' departments and Facebook addiction.

Keywords: *Facebook, Facebook addiction, Facebook Addiction Scale*

1. Giriş

Son yıllarda iletişim alanında yaşanan teknolojik gelişmelerin bir sonucu olarak Facebook, bireylerin yaşamlarının önemli bir parçası olmaya başlamıştır. Birçok iletişim uzmanına göre Facebook; insanların ihtiyaç duyduğu birçok bilgiye ulaşmalarına, eğlenceli ve hoşça vakit geçirmelerine ve sevdikleriyle eş zamanlı iletişimde bulunabilmelerine imkân tanıyan bir kitle iletişim aracıdır (Balcı ve Gölcü, 2013). Harvard Üniversitesi bilgisayar bilimleri öğrencisi olan Mark Zuckerberg'in 2003 yılında Facemash adıyla oluşturduğu sosyal site daha sonra Harvard üniversitesindeki öğrencilerin akademik ihtiyaçlarını karşılamak için yeniden düzenlenmiştir. 2004 yılında ise bu sisteme Facebook ismi verilmiştir (Lim, 2010).

Facebook'un istatistiksel verilerinin yer aldığı http://www.socialbakers.com adresli sitenin verilerine göre dünyada günlük kullanıcı sayısı 936 milyon iken Türkiye'de 31 milyona yakın kullanıcı vardır. Türkiye'deki kullanıcıların % 38 'i 18-24, %28'i 25-34, %25'i 35-44, %12'si ise diğer yaş gruplarından oluşmaktadır. Kullanıcıların çoğunluğunu gençlerin oluşturduğu görülmektedir (Socialbakers, 2016).

Gelişen teknoloji hayatı bir yandan kolaylaştırırken diğer yandan yeni riskler getirmektedir. Ancak yeni gelişen bağımlılık kavramlarına son dönemde Facebook ya da sosyal medya bağımlılığı da eklenmiştir (Özsoy, 2009). Sosyal medya bağımlılığı, ilk dönemlerde Internet bağımlılığının bir parçası olarak görülmüşse de, daha sonra özel olarak ele alınmıştır. Bu bağımlılığın klinik bir rahatsızlık olup olmadığını tespit etmek için, sosyal medya kullanıcısı bir bireyi inceleyen Karaiskos (2010), bağımlılık kriterlerini sağlamayan bu kullanıcının dahi anksiyete ve uyku problemleri gibi günlük hayatını olumsuz etkileyen şikayetleri olduğunu belirtmiştir.

Sosyal medya kullanımının olumsuz etkilerine örnek olarak gerçek hayattaki sosyal etkinliklere katılımda azalma, akademik başarıda düşüş ve ilişkilerde yaşanan problemler sayılabilir. Kuss ve Griffiths (2011), bu sorunların potansiyel bir bağımlılığın işaretçisi olduğunu savunmuştur. Aynı şekilde, üniversite öğrencilerinde Facebook bağımlılığına yol açabilecek davranışsal, demografik ve psikolojik belirtileri

araştıran Koç ve Gülyağcı (2013), her hafta sosyal medya düzenli zaman ayırma, sosyal güdüler, şiddetli depresyon, kaygı ve uykusuzluğun bağımlılık için önemli belirticiler olduğu sonucuna varmıştır. Özellikle sosyal güdüler ve depresif durumlar, Facebook'u negatif duygu durumundan kurtulmak için sığınılan ve zamanla bağımlı olunan bir medya haline getirmektedir (Ryan ve diğerleri, 2014)

Selçuk Üniversitesi öğrencileri ile yapılan bir çalışmada, katılımcıların yüzde 5,1'inin Facebook bağımlısı olduğu, yüzde 22,6'sının ise bağımlılık riski taşıdığı ortaya konulmuştur. Ayrıca, günlük Facebook kullanım süresi ve kullanıcıların yalnızlık düzeyleri ile Facebook bağımlılığı arasında pozitif anlamlı bir ilişki olduğu ifade edilmiştir (Balcı & Gölcü, 2013).

Sosyal medya bağımlılığı ve cinsiyet arasındaki ilişki farklı araştırmacılar tarafından incelenmiştir. Örneğin, Sz (2011) ve arkadaşları Facebook kullanımı için kullanıcıları güdüleyen faktörler ile Facebook bağımlılığı arasındaki ilişkiyi kız öğrenciler özelinde incelemiştir. 380 öğrenciyi kapsayan çalışma neticesinde sosyal etkileşim, zaman geçirme, eğlence, arkadaşlık ve iletişim faktörleri Facebook bağımlılığının en belirgin sebeplerinden biri olarak gösterilmiştir. Çam ve İşbulan (2012) ise cinsiyet ve öğrencinin kaçıncı sınıfta okuduğu verileri ile Facebook bağımlılığı arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada erkek öğrencilerin bağımlılık düzeylerinin kız öğrencilerin bağımlılık düzeylerinden daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca, son sınıf öğrencilerinde diğer sınıf düzeylerindeki öğrencilere kıyasla daha çok Facebook bağımlısına rastlandığını belirtmiştir.

Bu çalışmadaki amaç üniversite öğrencilerinin Facebook bağımlılığını farklı değişkenler açısından inceleyerek, Facebook bağımlılığını hangi değişkenlerin etkilediği konusunda bir farkındalık oluşturmaktır. Bu amaçla Kastamonu Üniversitesinde Bilgisayar Mühendisliği, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği (BÖTE), Okul Öncesi Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği ve Türkçe Öğretmenliği bölümlerinde eğitimlerini sürdüren toplam 217 öğrenciden Facebook Bağımlılık Ölçeği (FBÖ) vasıtasıyla veriler toplanmıştır. Toplanan bu veriler cinsiyet, Facebook kullanım sıklığı, sınıf, bölüm ve Facebook kullanmaya başlama süresi gibi farklı değişkenler açısından incelenerek sonuçlar irdelenmiştir.

2. Yöntem

Araştırma Grubu

Araştırma verileri 2015-2016 öğretim yılının Bahar döneminde Kastamonu Üniversitesi Bilgisayar Mühendisliği, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği (BÖTE), Okul Öncesi Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği ve Türkçe Öğretmenliği bölümlerinde eğitimlerini sürdüren 217 öğrenciden toplanmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerin bölüme ve cinsiyetlere göre dağılımı tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Örneklemin Bölüm ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Bölüm	Cinsiyet		Toplam Öğrenci Sayısı
	Kız	Erkek	
Bilgisayar Mühendisliği	27	16	43
B.Ö.T.E	27	29	56
Okul Öncesi Öğretmenliği	28	4	32
Sınıf Öğretmenliği	18	3	21
Türkçe Öğretmenliği	44	21	65
Toplam Öğrenci Sayısı	144	73	217

Veri Toplama Aracı

Veriler iki bölümden oluşan bir ölçme aracı ile toplanmıştır. Bu ölçme aracının birinci bölümünü cinsiyet, bölüm, sınıf, Facebook kullanım sıklığı, Facebook kullanım yılı, Facebook'a bağlanma yolu ve Facebook hesabındaki arkadaş sayısına ilişkin soruların yer aldığı kişisel bilgi kısmı oluşturmuştur. İkinci bölümünde ise "Facebook bağımlılık ölçeği (FBÖ)" yer almıştır. FBÖ Andreassen vd. (2012) tarafından geliştirilmiş ve Türkyılmaz (2015) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçek 5'li likert tipinde toplamda 18 maddeden ve "Aşırı Kullanım", "Sınır Koyamama", "Duygu Durum", "Nüksetme", "Bırakamama", "Hayatın akışını engelleme" olmak üzere 6 faktörden oluşmaktadır. Geçerlik ve güvenirlik çalışması Türkyılmaz (2015) tarafından yapılan ölçeğin cronbach-α güvenirlik katsayısı yine araştırmacı tarafından yukarıdaki faktörlere göre sırasıyla 0.799, 0.796, 0.864, 0.817, 0.806, 0.781 şeklinde ortaya konulmuştur (Türkyılmaz, 2015).

Verilerin Toplanması

Ölçeğin uygulama süresi 10 ile 15 dakika arasında değişmektedir. Katılımcılar ölçekte yer alan her bir maddeye ilişkin katılma düzeylerini, "Kesinlikle Katılmıyorum" (1) ile "Kesinlikle Katılıyorum" (5) arasında değişen Likert tipi beşli derecelendirme ölçeği üzerinde işaretlemişlerdir. Veriler bilgisayar ortamında online olarak hazırlanan ölçek vasıtasıyla internet üzerinden toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Yenilmez'e (2008) göre, ölçeklerin istatistiksel anlaşılırlığını artırmak için beşli likert ölçeklerde puan aralıkları "kesinlikle katılmıyorum (1.0-1.80)", "katılmıyorum (1.81-2.60)", "kararsızım (2.61-3.40)", "katılıyorum (3.41-4.20)" ve "kesinlikle katılıyorum (4.21-5.0)" şeklinde kategorize edilebilmektedir. Bu nedenle bu çalışmadaki BPkTÖ için puan aralıkları olarak Yenilmez (2008) tarafından belirlenen aralıklar kullanılmıştır (Özyurt, 2015; Yenilmez, 2008).

Verilerin analizinde kullanılacak istatistiksel testlerin belirlenmesi amacıyla faktörlerin basıklık ve çarpıklık katsayıları hesaplanmıştır. Çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1 ile +1 sınırları içinde kalması, puanların normal dağılım sergilediğini göstermektedir (Huck, 2012; Çaka, Doğan ve Şahin, 2016). Basıklık ve çarpıklık katsayıları tablo 2'de gösterilmektedir. Bu tabloya göre veriler normal dağılım gösterdiğinden dolayı veri analizinde bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü ANOVA parametrik istatistikleri kullanılmıştır.

Tablo 2. Faktörlere ve Ölçeğe Ait Çarpıklık Ve Basıklık Katsayıları.

	F1	F2	F3	F4	F5	F6	Ölçek
Çarpıklık	.558	.758	.783	.810	.712	.643	.592
Basıklık	.191	.551	.224	.016	-.039	-.293	.452

3. Bulgular ve Tartışma

Öğrencilerin Facebook Bağımlılık Düzeyleri

Öğrencilerin FBÖ'den aldığı ortalama puanlar Tablo 3'de gösterilmektedir. Bu tablodaki ortalama puanlara göre tüm faktörlerde ve ölçeğin tümünde öğrencilerin Facebook bağımlılığı ile ilgili maddelere olumsuz cevap verdiği görülmektedir. Ölçekte maddelerin tümü Facebook bağımlılığına yönelik pozitif maddelerdir. Yani öğrenciler ölçekten aldığı puan arttıkça Facebook bağımlılık düzeyi de artmaktadır. Ortalama puanlara bu açıdan bakıldığında, öğrencilerin genel eğilimi Facebook bağımlısı olmama yönündedir. Çünkü ortalama puanlar Yenilmez (2008) tarafından belirlenen puan arlıklarına göre "Katılmıyorum" aralığına denk gelmektedir.

Tablo 3. Öğrencilerin FBÖ'den Aldıkları Puan Ortalamaları

Faktör	N	Minimum	Maximum	Mean
F1	217	1	5	2.1551
F2	217	1	5	2.1121
F3	217	1	5	2.0983
F4	217	1	4.67	2.0645
F5	217	1	5	2.1382
F6	217	1	4.33	2.0415
Ölçek	217	1	4.56	2.1016

Öğrencilerin yüzde kaçının Facebook bağımlısı olduğunu belirlemek amacıyla ölçekten alınan puanlar öğrencilere göre ayrı, ayrı incelenmiştir. Bu inceleme sonucuna göre puan kategorileri ve o puanı alan öğrencin frekansları tablo 4'de gösterilmektedir.

Tablo 4. Katılımcıların Facebook Bağımlılık Düzeyi

Puan Aralığı	Dilsel İfade	Frekans		Facebook Bağımlılık Düzeyi
		Sayı	%	
1.0-1.80	Kesinlikle Katılmıyorum	72	79.72	Facebook Bağımlısı Değil
1.81-2.60	Katılmıyorum	101		
2.61-3.40	Kararsızım	35	16.13	Risk Grubu
3.41-4.20	Katılıyorum	8	4.15	Facebook Bağımlısı
4.21-5.0	Kesinlikle Katılıyorum	1		

Tablo 4'deki veriler incelendiğinde öğrencilerin %79.72'si Facebook bağımlısı değil iken; %4.15 kadarlık ufak bir kısmı ise Facebook bağımlısıdır. Risk grubunda olan öğrencilerin oranı ise %16.13'dür. Bu sonuçlar Balcı ve Gölcü (2013) ile ben-

zerlik göstermektedir. Oranlar tamamen aynı olmamakla birlikte birbirine yakındır. Balcı ve Gölcü, Selçuk üniversitesinde okuyan üniversite öğrencilerinin Facebook bağımlılık düzeyini araştırmışlar ve katılımcıların %72.6'sının bağımlı olmadığını, % 5.1'inin bağımlı olduğunu ve %22.6'sının da risk grubunda yer aldığını bulmuşlardır (Balcı ve Gölcü, 2013).

Facebook Bağımlılığının Cinsiyete Göre Değişimi

Facebook bağımlılığında cinsiyetler arasında fark olup olmadığına bağımsız örneklem t-testi ile bakılmıştır. Cinsiyetlerin ortalama puanlarının ortalaması ve bağımsız örneklem t-testi analizi sonucu Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5. Kız ve Erkeklerin Puanlarının Ortalamasının t-Tesi Sonuçları

Faktör	Cinsiyet	N	Ort.	Std. Sap.	t	df	p
F1	Kız	144	2.10	0.76	1.38	215	0.168
	Erkek	73	2.25	0.77			
F2	Kız	144	2.03	0.78	2.10	215	0.036*
	Erkek	73	2.27	0.85			
F3	Kız	144	1.98	0.84	2.48	215	0.014*
	Erkek	73	2.32	1.03			
F4	Kız	144	1.64	0.80	1.44	215	0.149
	Erkek	73	1.79	1.05			
F5	Kız	144	2	0.89	2.67	215	0.008*
	Erkek	73	2.19	1.09			
F6	Kız	144	1.92	0.79	3.06	215	0.002*
	Erkek	73	2.29	0.95			
Ölçek	Kız	144	2	0.60	2.96	215	0.003*
	Erkek	73	2.28	0.72			

**p<0.05*

Tablo 5'e göre F2, F3, F5, F6 faktörlerine göre ve ölçeğin tümünde cinsiyetle Facebook bağımlılığı arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Ortalama puanlara bakıldığında erkeklerin Facebook bağımlılık düzeyinin kızlara göre daha fazla olduğu söylenebilir. Kız ve erkeklerin bağımlılık oranları ise şu şekildedir: Erkeklerin %8.22'si bağımlı iken kızların sadece %2.08'i bağımlıdır. Bağımlı olmayan erkeklerin oranı %71.23 iken kızlarda bu oran %84.03'dir. Ayrıca erkeklerin %20.55'i risk grubunda iken kızların %13.89'u risk grubundadır. Bu sonuçlar Çam ve İşbulan (2012) ile benzerlik göstermektedir. Çam ve İşbulan (2012) erkek öğrencilerin bağımlılık düzeylerinin kız öğrencilerin bağımlılık düzeylerinden daha yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Faktörlere göre bir değerlendirme yapıldığında ise erkekler kızlara göre Faceboook kullanımlarına daha az sınır koyabilmektedirler. Yine erkekler duygu durumlarını düzeltmek için Facebook'a kızlara göre daha fazla bağımlıdırlar. Ayrıca Erkekler Facebook kullanmayı bıraktığı zaman kızlara göre daha fazla asabileşmekte, kendilerini daha fazla huzursuz hissetmekte ve öfkelenmektedirler. Bunun yanı sıra Facebook erkeklerin normal hayat akışını kızlara göre daha fazla olumsuz yönde etkilemektedir.

Facebook Bağımlılığının Facebook Kullanım Sıklığına Göre Değişimi

Öğrencilerin Facebook bağımlılık düzeyinin Facebook kullanım sıklığına göre değişimini belirlemek için tek yönlü ANOVA uygulanmıştır. ANOVA sonuçları tablo 6'da gösterilmektedir.

Tablo 6. Facebook bağımlılık düzeyinin Facebook kullanım sıklığına göre ANOVA Sonuçları

Faktör	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
F1	Gruplararası	7.426	3	2.475	4.447	.005	Her gün ile Haftada 2-3 gün
	Grupiçi	118.573	213	.557			
	Toplam	125.999	216				
F2	Gruplararası	7.371	3	2.457	3.879	.010	Her gün ile Haftada 1 gün
	Grupiçi	134.901	213	.633			
	Toplam	142.271	216				
F4	Gruplararası	8.814	3	2.938	3.841	.010	Yok
	Grupiçi	162.949	213	.765			
	Toplam	171.763	216				
F5	Gruplararası	13.216	3	4.405	4.871	.003	Her gün ile Haftada 1 gün
	Grupiçi	192.636	213	.904			
	Toplam	205.853	216				
Ölçek	Gruplararası	6.669	3	2.223	5.475	.001	Her gün ile Haftada 1 gün. Haftada 2-3 gün
	Grupiçi	86.475	213	.406			
	Toplam	93.144	216				

Facebook kullanım sıklığı (FKS) ile Facebook bağımlılık düzeyi arasında faktör 1 ($F(3, 213)=4.447$, $p<.05$), faktör 2 ($F(3, 213)= 3.879$, $p<.05$), faktör 4 ($F(3, 213)= 3.841$, $p<.05$), faktör 5 ($F(3, 213)= 4.871$, $p<.05$) ve ölçeğin tümüne ($F(3, 213)= 5.475$, $p<.05$) göre anlamlı bir fark bulunmuştur.

Facebook bağımlılık düzeyleri arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için Tukey testi uygulanmıştır. Faktör 1'e göre, FKS'si "Her gün" (, S=0.75) olan öğrencilerin Facebook bağımlılık düzeyinin "Haftada 2-3 gün" (, S=0.7) olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yani FKS arttıkça, aşırı kullanım da artmaktadır. Bu zaten beklenen bir durumdur. Faktör 2'ye göre, FKS'si "Her gün" (, S=0.84) olan öğrencilerin Facebook bağımlılık düzeyinin "Haftada 1 gün" (, S=0.72) olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yani FKS arttıkça öğrenciler kendilerini sınırlayamamakta ve sürekli Facebook kullanmak istemektedirler. Faktör 4'e göre ANOVA sonuçlarında anlamlı fark tespit edilmesine rağmen POSTHOC sonucuna göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Faktör 5'e göre, FKS'si "Her gün" (, S=1.04) olan öğrencilerin Facebook bağımlılık düzeyinin "Haftada 1 gün" (, S=0.82) olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yani FKS'si fazla olan öğrenciler Facebook kullanımını bırakamamaktadırlar ve Facebook kullanımları yasaklandığında kendilerini huzursuz, asabi ve kötü hissetmektedirler. Ölçeğin tümüne göre FKS'si "Her gün" (, S=0.66) olan öğrencilerin Facebook bağımlılık düzeyinin "Haftada 2-3 gün" (, S=0.55) ve "Haftada 1 gün"

(, S=0.67) olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak FKS arttıkça Facebook bağımlılık düzeyi de artmaktadır.

Facebook Bağımlılığının Sınıfa Göre Değişimi

Öğrencilerin Facebook bağımlılık düzeyinin sınıfa göre değişimini belirlemek için tek yönlü ANOVA uygulanmıştır. ANOVA sonuçları tablo 7'de gösterilmektedir.

Tablo 7. Facebook bağımlılık düzeyinin sınıfa göre ANOVA Sonuçları

Faktör	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
	Gruplararası	6.620	3	2.207			
F1	Grupiçi	119.379	213	.560	3.937	.009	1. sınıf ile 2.sınıf
	Toplam	125.999	216				
	Gruplararası	10.915	3	3.638			1. sınıf ile 2. sınıf
F2	Grupiçi	131.356	213	.617	5.900	.001	1. sınıf ile 3. sınıf
	Toplam	142.271	216				1. sınıf ile 4. sınıf
	Gruplararası	9.921	3	3.307			
F3	Grupiçi	174.871	213	.821	4.028	.008	1. sınıf ile 4. sınıf
	Toplam	184.792	216				
	Gruplararası	10.178	3	3.393			
F4	Grupiçi	161.585	213	.759	4.472	.005	1. sınıf ile 4. sınıf
	Toplam	171.763	216				
	Gruplararası	5.859	3	1.953			
Ölçek	Grupiçi	87.285	213	.410	4.766	.003	1. sınıf ile 4. sınıf
	Toplam	93.144	216				

Sınıf ile Facebook bağımlılık düzeyi arasında faktör 1 ($F(3, 213)=3.937$, $p<.05$), faktör 2 ($F(3, 213)= 5.9$, $p<.05$), faktör 3 ($F(3, 213)= 4.028$, $p<.05$), faktör 4 ($F(3, 213)= 4.472$, $p<.05$) ve ölçeğin tümüne ($F(3, 213)= 4.766$, $p<.05$) göre anlamlı bir fark bulunmuştur.

Facebook bağımlılık düzeyleri arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için Tukey testi uygulanmıştır. Faktör 1'e göre, 2.sınıf (, S=0.76) öğrencilerinin Facebook bağımlılık düzeyinin 1. Sınıf (, S=0.72) öğrencilerine göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yani sınıf arttıkça, öğrenciler Facebook'u daha aşırı kullanmaktadırlar. Bunun sebebi sınıf arttıkça öğrencilerin arkadaş sayılarının ve paylaşımlarının artması olabilir. Çalışma verileri incelendiğinde bu fikri destekleyici şekilde öğrencilerin arkadaş sayılarının sınıf arttıkça arttığı görülmektedir.

Faktör 2'ye göre, 2.sınıf (, S=0.77), 3.sınıf (, S=0.95) ve 4.sınıf (, S=1.03) öğrencilerinin Facebook bağımlılık düzeyinin 1.sınıf (, S=0.69) öğrencilerine göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yani sınıf arttıkça öğrenciler kendilerini sınırlayamamakta ister istemez sürekli Facebook kullanmak istemektedirler.

Faktör 3'e göre, 4.sınıf (, S=1.17) öğrencilerinin Facebook bağımlılık düzeyinin 1. Sınıf (, S=0.9) öğrencilerine göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yani sınıf arttıkça öğrenciler Facebook'u yoksunluk, depresyon, endişe ve suçluluk, huzursuz-

luk gibi kişisel sorunlarını unutmak ve duygusal durumlarını düzeltmek için kullanmaktadırlar. Bu durum araştırılması gereken bir durumdur. Ryan ve diğerleri (2014), Facebook'u negatif duygu durumundan kurtulmak için sığınılan ve zamanla bağımlı olunan bir medya haline getiren sebebin özellikle sosyal güdüler ve depresif durumların olduğunu tespit etmişlerdir. Sınıf arttıkça özellikle son sınıfa yaklaşıldığında öğrencilerin sorumluluklarının artması, iş bulma kaygısı gibi kaygıların yükselmesi öğrencileri daha fazla Facebook kullanmaya yöneltebilir.

Faktör 4'e göre, 4.sınıf (, S=0.72) öğrencilerinin Facebook bağımlılık düzeyinin 1. Sınıf (, S=0.74) öğrencilerine göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yani sınıf arttıkça öğrenciler Facebook kullanmayı bırakma, az kullanma gibi kararlarını gerçekleştirememektedirler. Ölçeğin tümüne göre 4.sınıf (, S=0.68) öğrencilerinin Facebook bağımlılık düzeyinin 1. Sınıf (, S=0.60) öğrencilerine göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Sonuç olarak sınıf arttıkça öğrencilerin Facebook bağımlılık düzeyi de artmaktadır. Bu sonuç Çam ve İşbulan (2012) 'in tespit ettikleri sonuçla benzerlik göstermektedir. Çam ve İşbulan (2012) son sınıf öğrencilerinde diğer sınıf düzeylerindeki öğrencilere kıyasla daha çok Facebook bağımlısına rastlandığını belirtmişledir. Bu durum araştırılması gereken bir konudur. Ancak bu bağımlılık artışında öğrencilerin arkadaş sayısının artması, paylaşımlarının artması, Facebook'u farklı amaçlarla kullanmaya başlamaları, kullanım yıllarının artması gibi faktörler etkili olabilir.

Facebook Bağımlılığının Facebook'a Bağlanma Yöntemi ve Bölüme Göre Değişimi

Öğrencilerin 80'u (% 36,8) cep telefonu, 7'si (%3,2) bilgisayar, 130'u (%60) ise hem bilgisayar hem de cep telefonunda Facebook'a bağlanmaktadır. Yapılan tek yönlü ANOVA sonuçlarına göre Facebook'a bağlanma yöntemi ile Facebook bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ayrıca öğrencilerin okuduğu bölümle Facebook bağımlılığı arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Facebook Bağımlılığının Facebook Kullanmaya Başlama Süresine Göre Değişimi

Öğrencilerin 9'u 1 yıldan az süredir, 32'si 1-2 yıldır, 48'i 3-4 yıldır, 128'i ise 5 yıldan daha fazla süredir Facebook kullanmaktadır. Yapılan tek yönlü ANOVA sonuçlarına göre Facebook kullanmaya başlama süresi ile Facebook bağımlılığı arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

4. Sonuç

Bu çalışmada öğrencilerin Facebook bağımlılığı çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Öğrencilerin genel eğilimi Facebook bağımlısı olmama yönündedir. Ancak ölçekten elde edilen puanlar öğrencilere göre ayrı, ayrı incelendiğinde öğrencilerin %79.72'si Facebook bağımlısı değil iken; %4.15 kadarlık kısmı Facebook bağımlısıdır. Risk grubunda olan öğrencilerin oranı ise %16.13'dür. Cinsiyete göre bir değerlendirme yapıldığında F2, F3, F5, F6 faktörlerine göre ve ölçeğin tümünde cinsiyetle

Facebook bağımlılığı arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Erkeklerin Facebook bağımlılık düzeyi kızlara göre daha fazladır. Erkeklerin %8.22'si bağımlı iken kızların sadece %2.08'i bağımlıdır.

FKS arttıkça Facebook bağımlılık düzeyi de faktör 1, faktör 2, faktör 5 ve ölçeğin tümüne göre anlamlı bir şekilde artmaktadır. Bunun sonucu olarak FKS'si yüksek olan öğrenciler daha aşırı Facebook kullanmakta kendilerini sınırlayamamakta ve sürekli Facebook kullanmak istemektedirler. Ayrıca Facebook kullanımları yasaklandığında kendilerini huzursuz, asabi ve kötü hissetmektedirler ve Facebook kullanımını bırakamamaktadırlar.

Facebook bağımlılık düzeyi faktör 1, faktör 2, faktör 3, faktör 4 ve ölçeğin tümüne göre sınıf arttıkça anlamlı bir şekilde artmaktadır. Bu sonuçlar yorumlandığında sınıf arttıkça, öğrencilerin Facebook'u daha aşırı kullandığı görülmektedir. Bunun sebebi sınıf arttıkça öğrencilerin arkadaş sayılarının ve paylaşımlarının artması olabilir. Çalışma verileri incelendiğinde bu fikri destekleyici şekilde öğrencilerin arkadaş sayılarının sınıf arttıkça arttığı görülmektedir. Ayrıca sınıf arttıkça öğrenciler kendilerini sınırlayamamakta ister, istemez sürekli Facebook kullanmak istemektedirler. Dahası öğrenciler Facebook'u yoksunluk, depresyon, endişe ve suçluluk, huzursuzluk gibi kişisel sorunlarını unutmak ve duygusal durumlarını düzeltmek için kullanmaktadırlar. Ayrıca Facebook'a bağlanma yöntemi, bölüm, Facebook kullanmaya başlama süresi gibi değişkenlerle Facebook Bağımlılığı arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Gelecek çalışma olarak bu çalışmada ortaya çıkan sonuçların, sebeplerini ortaya koyabilmek için daha ayrıntılı başka bir çalışma yapılabilir.

Not: Bu çalışma 16-18 Mayıs 2016 tarihlerinde Rize'de düzenlenen "International Computer & Instructional Technologies Symposium-ICITS 2016 " da sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

5. Kaynakça

Andreassen, Cecilie S.; Torsheim, T.; Brunborg, Geir Scott ve Pallesen, Stale. (2012). "Development of a Facebook Addiction Scale." Psychological Reports. 110 (2). pp. 501-517.

Balcı, Ş., Gölcü, A., Facebook Addiction among University Students in Turkey: "Selcuk University Example, Journal of Turkish Studies, 34, 255-276, 2013.

Çaka, C., Doğan, E., Şahin, Y. L., Sosyal Ağ Kullanan Öğrencilerin Çevrimiçi Bilgi Arama Stratejilerinin İncelenmesi, Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6(1), 1-13, 2016.

Çam, E., & Isbulan, O. (2012). A New Addiction for Teacher Candidates: Social Networks. Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET, 11(3), 14-19.

Huck, S. W. (2012). Reading statistics and research (6th edt.). Boston: Pearson.

Karaiskos, D., Tzavellas, E., Balta, G., & Paparrigopoulos, T. (2010). P02-232-Social network addiction: a new clinical disorder?. European Psychiatry, 25, 855.

Koc, M., & Gulyagci, S. (2013). Facebook addiction among Turkish college students: The role of psychological health, demographic, and usage characteristics. Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking, 16(4), 279-284.

Kuss, D. J., & Griffiths, M. D. (2011). Online social networking and addiction—a review of the psychological literature. International journal of environmental research and public health, 8(9), 3528-3552.

Lim, T. (2010). The use of Facebook for online discussions among distance learners. Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE, 11(4), 72-81.

Özsoy, T., Fastfood'dan Facebook'a: İnternet Bağımlılığı, Akademik Bilişim'09 - XI. Akademik Bilişim Konferansı, 11-13 Şubat 2009 Harran Üniversitesi, Şanlıurfa, 2009.

Özyurt Ö., Özyurt, H. (2015). A Study For Determining Computer Programming Students' Attitudes Towards Programming And Their Programming Self-Efficacy, Journal of Theory and Practice in Education, 11(1), 51-67.

Ryan, T., Chester, A., Reece, J., & Xenos, S. (2014). The uses and abuses of Facebook: A review of Facebook addiction. Journal of behavioral addictions,3(3), 133-148.

Socialbakers. (2016). Facebook Statistics by country. (http://www.socialbakers.com/statistics/facebook/ sitesinden alınmıştır [1 Nisan 2016].

SZ, S. S., Omar, S. Z., Bolong, J., & Osman, M. N. (2011). Facebook addiction among female university students. Revista De Administratie Publica Si Politici Sociale, 3(7), 95.

Türkyılmaz, M., Facebook Bağımlılığı Ölçeğinin Türkçeleştirilmesi Ve Facebook Bağımlılığının Okuma Becerisine Etkisi, International Journal of Social Science, 36 , 265-280,(2015).

Yenilmez, K. (2008). Open primary education school students' opinions about mathematics television programmes. Turkish Online Journal of Distance Education, 9(4), 176-189.

Extended Abstract

The Aim of the Study

This study aims to examine the effects of different variables on university students' Facebook addiction and raise awareness the variables that affect Facebook addiction. For data collection, Facebook Addiction Scale (FAS) was employed to 217 students studying programmes of Computer Engineering, Computer Education and Instructional Technologies (CEIT), Preschool Education, Primary School Education and Turkish Education at Kastamonu University. The data was examined in terms of several variables such as gender, frequency of Facebook use, school year, department and period of membership.

Methods

The data was collected from 217 students studying programmes of Computer Engineering, Computer Education and Instructional Technologies (CEIT), Preschool Education, Primary School Education and Turkish Education at Kastamonu University in the academic year of 2015-2016 Spring term.

The scale consists of two parts. The first part gathers personal information such as gender, department, school year, frequency of Facebook use, period of Facebook membership, way of connecting Facebook and number of Facebook friends. The second part is the 'Facebook Addiction Scale' (FAS) which was developed by Andreassen et al. (2012) and adapted to Turkish by Türkyılmaz (2015). The scale is a 5-point Likert which includes 18 items and 6 factors. The factors are named as follows: Salience, withdrawal, mood modification, relapse, tolerance, and conflict.

For determining the statistical tests that will be used in data analysis, factors' coefficient of kurtosis and coefficient of skewness were calculated.

Coefficient of kurtosis and coefficient of skewness values between -1 and +1 points to the normal distribution of data (Huck, 2012; Çaka et al., 2016). The coefficient of kurtosis and coefficient of skewness are shown in Table 2. As the data shows normal distribution, independent samples t-test and one-way ANOVA parametric statistics were used for analysis.

Findings

The mean student score for FAS shows that for all factors and the scale students answered items about Facebook addiction negatively. All Facebook addiction-related items in the scale are positive items. Since higher scores mean higher levels of Facebook addiction, mean score means that the overall tendency is towards not being Facebook addicts.

Throughout the scale and F2, F3, F5 and F6 factors, there is a significant difference between gender and Facebook addiction. Mean scores show that male students' level of Facebook addiction is higher than that of female students.

A significant difference was found between frequency of Facebook use and level of Facebook addiction for factor 1 ($F(3, 213)=4.447$, $p<.05$), factor 2 ($F(3, 213)= 3.879$, $p<.05$), factor 4 ($F(3, 213)= 3.841$, $p<.05$), factor 5 ($F(3, 213)= 4.871$, $p<.05$) and throughout the scale ($F(3, 213)= 5.475$, $p<.05$).

Another significant difference was found between school year and level of Facebook addiction for factor 1 ($F(3, 213)=3.937$, $p<.05$), factor 2 ($F(3, 213)= 5.9$, $p<.05$), factor 3 ($F(3, 213)= 4.028$, $p<.05$), factor 4 ($F(3, 213)= 4.472$, $p<.05$) and throughout the scale ($F(3, 213)= 4.766$, $p<.05$).

One-Way ANOVA revealed that there is no significant difference between way of connecting Facebook and level of Facebook addiction. There is also no significant difference between the programme being studied and level of Facebook addiction.

Periods of Facebook membership are as follows: 9 students for less than one year, 32 students for 1-2 years, 48 students for 3-4 years and 128 students for more than 5 years. One-way ANOVA did not reveal a significant difference between period of Facebook membership and Facebook addiction.

Discussion and Conclusions

This study investigated the effects of several variables on Facebook addiction. Results show that students generally do not tend to be Facebook addicts. However, when the scores are considered for every individual student, results show that while 79.72% of students are not Facebook addicts, 4.15% of them are. 16.13% of students are at risk of being Facebook addicts. Throughout the scale and F2, F3, F5 and F6 factors, there is a significant difference between gender and Facebook addiction. Male students' level of Facebook addiction is higher than that of female students. While 8.22% of males are Facebook addicts, only 2.08% of females are.

When frequency of Facebook increases, Facebook addiction level also significantly increases for factor 1, factor 2, and factor 5 and throughout the scale. Therefore, students with higher frequency of Facebook use further increase using Facebook, cannot set limits for Facebook use and want to use Facebook excessively. They also feel anxious when they are not permitted to use Facebook.

Facebook addiction level increases significantly when school year increases for factors 1, 2, 3, 4 and throughout the scale. When school year increases, students use Facebook more excessively. This may be explained with the increase in numbers of Facebook friends and shares. Data supports this by showing that number of Facebook friends increase when time spent at school increases. Students also have more difficulty in controlling their Facebook use with increasing school years. Moreover, they use Facebook for forgetting personal problems such as deprivation, anxiety, feelings of guilt and modifying their moods. Significant difference was not found between Facebook addiction and variables of way of connecting Facebook, programme being studied, period of Facebook membership.